

SCENA CZWARTA

REJENT, PAPKIN

PAPKIN
wsuwając się trwożliwie
Wolnoż wstąpić?

REJENT
Bardzo proszę.

PAPKIN
z najniższym ukłonem i nieśmiało
Pana w domu i Rejenta
Widzieć w godnej tej osobie
Chłuba wielka, niepojęta
Spada na mnie w tejże dobie,
Jak niemylnie pewnie wnoszę?

REJENT
pokornie
Tak jest — sługa uniżony.
Wolnoż mi się w odwet spytać,
Kogom zyskał honor witać?

PAPKIN
na stronie
Hm! pokorna coś szlachciurka,
Z każdym słowem daje nurka¹¹⁹ —
Niepotrzebne miałem względy.

śmielej
Jestem Papkin.

REJENT *wskazuje z ukłonem krzesło na środku stojące. PAPKIN przypatruje się z uwagą*
REJENTOWI, który jak zawsze z założonymi na piersiach rękoma, nieporuszenie w miejscu stoi.
PAPKIN *mówi dalej na stronie.*

Jak uważam,
Skończę wszystko bez pomocy.

głośno, wyciągając się na krześle
Jestem Papkin — lew północy,
Rotmistrz sławny i kawaler —

Rycerz

okazując gestem wstęgi orderowe
Tak, siak, tedy i owędy.
Mądry w radzie, dzielny w boju,
Dusza wojny, wróg pokoju.
Znają Szwedy, muzułmany,
Sasy, Włochy i Hiszpany
Artemizy ostrze sławne
I nim władać ramię sprawne.
Jednym słowem, krótko mówiąc,

¹¹⁹daje nurka — wyrażenie myśliwskie: ustępuje, cofa się przed niebezpieczeństwem; tu: spuszcza z tonu.
[przypis redakcyjny]

Kula ziemska zna Papkina —
Teraz, bratku, daj mi wina.

REJENT
po krótkim wabanu, na stronie
*Nemo sapiens, nisi patiens*¹²⁰.

Dostaje butelkę spod stolika kilimkiem nakrytego, patrzy w nią do światła, nalewa lampczkę i podaje PAPIKOWI, który mówi, co następuje.

PAPKIN
na stronie
O! Brat szlachcic tchórzem podszyt! —
Po zleceniu od Cześnika
Może sobie udrę łyka¹²¹.

nakrywa głowę — pije
Cienkusz!¹²²

pije
deresz¹²³!

pije

REJENT
na stronie
Nadto śmiało.

PAPKIN
Istna lura, panie bracie,
Cóż, lepszego tu nie macie?

REJENT
Wybacz, waszmość, lecz nie stało.

PAPKIN
Otóż to jest szlachta nasza!

ze wzgardą
Siedzi na wsi — sieje, wieje —
Zrzędzi, nudzi, gdera, łaje.
A dać wina — to nie staje.

idzie do stolika, nalewa sobie. REJENT *nieporuszony prowadzi go oczyma*
Albo jeśli przyjdzie faszka,
Samą maścią¹²⁴ już przestrasza;
Potem prosi: „Jeśli łaska” —
Nie proś, nie nudź, hreczkosieju¹²⁵,
A lepszego daj, u diaska!

¹²⁰*Nemo sapiens, nisi patiens* (łac.) — „Nie jest mądry, kto nie umie być cierpliwy” — średniowieczne przysłowie łacińskie. [przypis redakcyjny]

¹²¹*udrę łyka* — coś zarobię, coś skorzystam. [przypis redakcyjny]

¹²²*Cienkusz* (dosł.: osad piwny, zlewki) — tu: złe, słabe wino. [przypis redakcyjny]

¹²³*deresz* (z węg.) — tu: mętny, słaby trunek, lura. [przypis redakcyjny]

¹²⁴*samą maścią* — zewnętrznym wyglądem. Faszka powinna być dobrze omszała, co jest świadectwem starości, a więc dobroci wina. [przypis redakcyjny]

¹²⁵*hreczkosiej* — pogardliwa nazwa zasiedziałego na wsi, niezbyt zamożnego szlachcica. [przypis redakcyjny]

REJENT
Ależ mości dobrodzieju...

PAPKIN
pijąc
Mętne, kwaśne nad pojęcie —
Istna lura, mój Rejencie!

REJENT
na stronie
Cierpliwości wiele trzeba;
Niech się dzieje wola nieba.

PAPKIN
Zwiedź piwnice wszystkie moje,
Gdzie z pół świata masz napoje,
Gdzie sto beczek stoi rzędem!
Jeśli znajdziesz co takiego,
Dam ci, bratku, konia z rzędem.

REJENT
z ukłonem
Pozwól spytać, panie drogi,
Gdyż nie znana mi przyczyna,
Co w nikczemne moje progi
Marsowego wiedzie syna?

PAPKIN
rozpierając się na krześle przy stoliku
Co? Chcesz wiedzieć?

REJENT
Proszę o to.

PAPKIN
Więc staję tu, wiedz, niecnoto,
Z strony jaśnie wielmożnego
Cześnika Raptusiewicza,
Co go ranka dzisiejszego
Twych służalców sprośna dzicza¹²⁶,
Godna jednak pryncypała,
W jego zamku napaść śmiała.

REJENT
Mówże, waszmość, trochę ciszej,
Jego sługa dobrze słyszy.

PAPKIN
Mówię zawsze podług woli.

REJENT
Ależ bo mnie głowa boli.

---

¹²⁶*dzicza* (forma staropol. tak jak: łodzia, pieczenia itp.) — dzisiejsze: *dzicz*. [przypis redakcyjny]

PAPKIN

jeszcze głośniej

Że tam komu w uszach strzyka
Albo że tam czyj łeb chory,
Przez to nigdy w pieśń słowika
Nie odmienia głos stentory¹²⁷.

REJENT

słodko

Ależ bo ja mam i ludzi.
Każę oknem cię wyrzucić.

PAPKIN *w miarę słów REJENTA wstaje z wolna, zdejmując kapelusz.*
A tam dobry kawał z góry.

PAPKIN

O, nie trzeba.

REJENT

Jest tam który!

Hola!

PAPKIN

Niech się pan nie trudzi.

REJENT

Pan jak piórko stąd wyjedzie.

do służących

Czekać w czterech tam za drzwiami!

PAPKIN

Ale na cóż to, sąsiedzie,
Tej parady między nami?

REJENT

Teraz słucham waszmość pana.

sadzając go prawie gwałtem

Bardzo proszę — bardzo proszę —

siada blisko i naprzeciwko

Jakaż czynność jest mu dana?

nie spuszcza z oka PAPKINA

PAPKIN

Jesteś trochę nadto żywy:
Nie wiedziałem, Bóg mi świadkiem,
Że tak bardzo masz słuch tkliwy —
Przestrzeż, proszę, gdy przypadkiem —
Jakieś słówko głośniej powiem.

---

¹²⁷*stentor* — człowiek o potężnym głosie. Nazwa pochodzi od jednego z bohaterów wojny trojańskiej, Stentora, odznaczanego się silnym, tubalnym głosem. [przypis redakcyjny]

REJENT
Czy się prędko rzeczy dowiem?

PAPKIN
bardzo cicho
Zaraz — Cześnik bardzo prosi...

REJENT
Heć!

PAPKIN
Czy głośniej?

na znak potakujący REJENTA mówi dalej
Cześnik prosi...
To jest... raczej Cześnik wnosi,
Że, by skończyć w jednej chwili
Kontrowersją¹²⁸, co... zrobili...

nie mogąc uniknąć wzroku REJENTA, miesza się coraz więcej
Dobrze mówię... co zrobili...
Kontrowersją... jak rzecz znana...
Że tak... to jest... że... sprzy... sprzyja...

odwracając się, na stronie
A to jakiś wzrok szatana,
Cały język w trąbkę zwija.

REJENT
Ja nie jestem pojąć w stanie,
Waszmość prawisz zbyt zawilo.

PAPKIN
wstając
Bo to... bo te... wybac, panie,
Wino trochę mocne było.
A nie jestem zbyt wymowny...

ciszej
Czy tych czterech jeszcze stoi?

REJENT
Jednym słowem — mój szanowny,
Dobry sąsiad czego żąda?

PAPKIN
Lecz się poseł trochę —

REJENT
kończąc
...Boi.
Bądź, serdeńko, bez obawy.

---

¹²⁸ *Kontrowersja* (z łac.) — spór, sprzeczka, nieporozumienie. [przypis redakcyjny]

PAPKIN

Więc Cześnika prośba niesie,
Abyś waszmość *circa quartam*¹²⁹
U trzech kopców w Czarnym Lesie
Stanął z szablą do rozprawy.

REJENT

ironicznie

Stary Cześnik jeszcze żwawy!

PAPKIN

ośmielając się

Ba! To wszyscy wiedzą przecie,
Że niemylnie jego ciosy —
Wszakże w całym już powiecie
Pokarbował szlachcie nosy,
Tylko jeszcze...

REJENT

Ciszej, proszę.

PAPKIN

oglądając się na drzwi

Prawda, ciszej. — Cicho zatem
Jego grzeczną prośbę wnoszę
I dołączam moją własną
O odpowiedź krótką, jasną.

REJENT

Tę listownie mu udzielę,
Ale jakże się to zgadza:
Wszak ci jutro ma wesele.

PAPKIN

śmieje

Tamto temu nie przeszkadza:
Rano pierścień — w pół dnia szabla —
Wieczór kielich — w nocy...

REJENT

słodko

Cicho.

PAPKIN

Prawda, cicho.

na stronie

Sprawa diabła,
Ani mrumru. — Czy mnie lichy
Tu przyniosło w takie szpony!

REJENT

ironicznie

---

¹²⁹ *circa quartam* (łac.) — koło czwartej. [przypis redakcyjny]

Wielkiż afekt¹³⁰ przyszłej żony?

PAPKIN

Fiu! fiu! fiu! — Taż z miłości
Trzykroć na dzień wpada w mdłości —
Cześnik, także rozogniony,
Jak gromnica ku niej pała —
Będzie para doskonała.
A że wierna w każdej sprawie,
Ręce, nogi w zakład stawię.

SCENA PIĄTA

REJENT, PAPKIN, PODSTOLINA

PODSTOLINA

Otóż jestem na wezwanie
W twoim domu, mój Rejencie,
Co dowodem niech się stanie,
Żem zmieniła przedsięwzięcie.
Nie straciłam na namyśle
Niepotrzebnym czasu wiele —
Bo ja rzadko kiedy myślę,
Alem za to chyża w dziele —
I nie mówiąc Cześnikowi:
Mój staruszk, bądźcie zdrowi,
Milsze od was są sąsiady —
Podpisuję tve układy
I w minucie tutaj stoję. —

oddając papier złożony
Waszmość panu jeden daję,
Drugi odpis u mnie będzie.
Gdy więc pewnoś w każdym względzie
I wzajemnie dane słowa,
Witam ciebie jak synowa.

REJENT

Wielki splendor¹³¹ na mnie spływa,
Moja pani miłościwa,
I fortuna¹³² w złotej nawie
Żagiel dla mnie swój rozpięła,
Gdyś chętnie i łaskawie
W twoje skarbne serce wzięła
Najkorniejsze prośby moje.
Tak jest, pani miłościwa,
Wielki splendor na mnie spływa;
A na szczepu mego trzaski¹³³
Jeszcze większy spłynąć może,
Bo chcesz z arcywielkiej łaski
Mego syna dzielić łoże.
Niechże mi tu wolno będzie
Na tej lichej, własnej grzędzie,

¹³⁰*afekt* (z łac.) — tu: uczucie. [przypis redakcyjny]

¹³¹*splendor* (z łac.) — zaszczyt, blask. [przypis redakcyjny]

¹³²*fortuna* (z łac.) — tu: szczęśliwy los. [przypis redakcyjny]

¹³³*szczepu mego trzaski* — przyszli moi potomkowie po synie. [przypis redakcyjny]